

ENERGIEPACK

INVESTERINGSSTEUN

VOOR KMO'S EN NON-PROFITS
IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

VOORWAARDENGIDS 2020

Inhoud

1. ORGANISATIES DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR STEUN	3
2. WERKEN DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR STEUN.....	3
3. BEDRAG VAN DE STEUN	3
4. COMBINATIE VAN PREMIES & STEUN	4
5. STEUN- EN BETALINGSAANVRAAG	4
6. DOCUMENTEN DIE BIJ DE AANVRAAGFORMULIEREN MOETEN WORDEN GEVOEGD	5
7. UITVOERING VAN DE WERKEN	6
8. TECHNISCHE VOORWAARDEN	6
8.1. ENERGIEMONITORING	6
8.2. LUCHTDICHTHEID	6
8.3. ISOLATIE	6
8.4. COLLECTIEVE EN INDUSTRIËLE VOORZIENINGEN	7
8.5. WARMTE	7
8.6. KOUDE	7
8.7. KLIMAATREGELING EN KOELING	7
8.8. VERLICHTING	8
8.9. GROENDAK	9
9. KLACHT INDIENEN	10
10. GELDIGHEID VAN HET DOCUMENT	10
11. PRIVACY EN BESCHERMING VAN PERSOONSGEGEVENS.....	10
BIJLAGE TABEL	12

1. ORGANISATIES DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR STEUN

Komen in aanmerking voor investeringssteun:

- kmo's uit de commerciële sector met minder dan 250 VTE's per ondernemingsnummer en
- non-profitorganisaties van om het even welke grootte.

De organisaties moeten een coaching volgen om hun energieverbruik te verminderen. Die coaching wordt in het kader van het Energiepack gegeven door één van de volgende 4 federaties:

- BRUXEO
- COMEOS
- SANTHEA
- UCM

Ook natuurlijke personen met een eigen zaak en kleine ondernemingen komen in aanmerking.

De ruimten waarop de investeringssteun betrekking heeft, moeten een 100% professionele bestemming hebben en gevestigd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Die ruimten moeten zich bovendien bevinden in een gebouw van minstens 10 jaar oud en waarvoor de coaching werd uitgevoerd.

2. WERKEN DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR STEUN

<Zie bijgevoegde tabel>

Werken die in aanmerking komen voor investeringssteun:

- De werken omvatten de levering en plaatsing van de uitrusting of van de systemen om de energie-efficiëntie van het gebouw te verbeteren.

Werken die niet in aanmerking komen voor investeringssteun:

- Werken die onder de huidige "energiepremies" vallen.
- Werken voor hernieuwbare energie, zoals zonnepanelen, ...

De investeringswerken worden uitgevoerd overeenkomstig de geldende Belgische en Europese regels en normen.

De eventuele vervangen elektrische apparaten en lampen moeten via een erkend afvalverwerkingskanaal worden afgevoerd.

Belangrijke opmerking: Leefmilieu Brussel behoudt zich het recht voor om de installaties na de werkzaamheden te komen bekijken om na te gaan of ze conform zijn.

3. BEDRAG VAN DE STEUN

Het bedrag van de steun wordt uitgedrukt als percentage van de factuur voor de in aanmerking komende werken.

VTE's < 50	40% van de factuur
VTE's ≥ 50	30% van de factuur

Het bedrag van de investeringssteun wordt berekend op het bedrag van de werken, excl. btw voor btw-plichtige aanvragers en op het bedrag van de werken alle taksen inbegrepen voor de andere aanvragers. Het wordt bepaald door toetsing aan de criteria en voorwaarden die gelden in het jaar waarin de steunbelofte wordt aangevraagd en zal in geen geval het toegezegde bedrag overschrijden.

Komen niet in aanmerking voor de berekening van de investeringssteun, de bedragen die betrekking hebben op:

- de werfinrichting,
- de voorbereidingen,
- de bouw of inrichting van een ruimte waarin de installatie zal worden geplaatst,

- de afwerking en decoratie,
- en de bijbehorende posten.

De aanvrager moet in het bezit zijn van een Belgische bankrekening om de steun te kunnen ontvangen.

Het minimumbedrag van de in aanmerking komende werken moet $\geq$ € 1.000.

De steun wordt beperkt tot € 15.000, per aanvrager en per kalenderjaar, maar kan betrekking hebben op verschillende loten van werken..

Het steunbedrag voor eenzelfde lot werken mag niet meer bedragen dan € 15.000 (1 lot = geheel van werkposten die worden uitgevoerd door eenzelfde beroepsgroep: verwarming, verlichting, ventilatie enz.), zelfs als die werkzaamheden worden opgesplitst in verschillende interventies over meerdere kalenderjaren.

In de kmo-sector is de aanvrager een onderneming en in de non-profitsector is de aanvrager een instelling.

De investeringssteun wordt toegekend totdat het budget is uitgeput.

4. COMBINATIE VAN PREMIES & STEUN

Alle steunmaatregelen zijn onderling combineerbaar.

Voor dezelfde uitgevoerde werken kan gedurende een periode van 5 jaar niet meermaals dezelfde steun worden aangevraagd.

Deze investeringssteun kan niet worden gecombineerd met de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij economische expansie van Brussel Economie (de milieu-investeringscomponent zal op termijn verdwijnen).

Deze kan echter wel worden gecombineerd met:

- door Leefmilieu Brussel toegekende "energiepremies":
<https://leefmilieu.brussels/themas/gebouwen-en-energie/premies-en-stimuli/de-energiepremies-2020>
- belastingaftrek: <https://financien.belgium.be/nl/ondernemingen>

Om te voldoen aan de Europese de-minimisregels mag het totaalbedrag van de overheidssteun (subsidies, premies, ...) evenwel niet meer bedragen dan € 200.000¹ per onderneming over een periode van drie boekjaren. Het maximumbedrag wordt vastgesteld op € 500.000² voor ondernemingen die diensten van algemeen economisch belang (DAEB) leveren.

De aanvrager laat Leefmilieu Brussel dus weten welke overheidssteun hij allemaal heeft ontvangen in de drie jaar voorafgaand aan de datum van de aanvraag overeenkomstig dit besluit. Het steunbedrag wordt door Leefmilieu Brussel aangepast indien blijkt dat de begunstigde het bij bovengenoemde verordening vastgestelde maximum bereikt of heeft bereikt.

5. STEUN- EN BETALINGSAANVRAAG

Op straffe van onontvankelijkheid wordt de aanvraag ingediend op de door Leefmilieu Brussel ter beschikking gestelde en naar behoren ingevulde formulieren.

Voor alle ingediende aanvragen controleert Leefmilieu Brussel of aan de toekenningsvoorwaarden is voldaan. Binnen zestig dagen na ontvangst van de aanvraag neemt Leefmilieu Brussel een beslissing op basis van de in de aanvraag vervatte informatie.

Bij een onvolledige aanvraag zal Leefmilieu Brussel vragen om de aanvullende informatie te bezorgen binnen de vastgestelde antwoordtermijn, die niet minder dan vijftien dagen en niet meer dan zestig dagen mag bedragen.

Indien de aanvulling niet binnen de voorgeschreven termijn wordt ontvangen, is de aanvraag niet ontvankelijk.

¹ VERORDENING (EU) Nr. 1407/2013 VAN DE COMMISSIE van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun

² VERORDENING (EU) Nr. 360/2012 VAN DE COMMISSIE van 25 april 2012 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun verleend aan diensten van algemeen belang verrichtende ondernemingen

Na ontvangst van de aanvullende informatie gaat Leefmilieu Brussel verder na of aan de toekenningsvoorwaarden is voldaan en neemt Leefmilieu Brussel binnen zestig dagen na ontvangst van de aanvullende informatie een beslissing op basis van de in de aanvraag vervatte informatie.

Een **steunbelofte** wordt aangevraagd **voor het begin van de werken**. De aanvraag hiervoor kan worden ingediend **tot en met 31 december** van het jaar dat op het formulier vermeld staat.

Een **betaling** wordt aangevraagd **na afloop van de werken**. Om ontvankelijk te zijn, moet de betalingsaanvraag binnen een termijn van **4 maanden na de werken** (datum van de saldofactuur) en binnen een termijn van **18 maanden na kennisgeving van de steunbelofte** van Leefmilieu Brussel worden ingediend. De aanvraag moet **uiterlijk op 31 december 2023** ingediend zijn.

Opdat de aanvraag tot uitbetaling van de steunbelofte ontvankelijk zou zijn, moet de datum van de saldofactuur voorafgaan aan de indiening van de aanvraag tot uitbetaling van de steunbelofte.

De saldofactuur is een gedetailleerde factuur die de uitgevoerde werken afsluit. Er moet een eenduidig verband bestaan tussen de saldofactuur en de voltooiing van de in aanmerking komende investeringen.

Een creditnota, voorschot- of tussentijdse factuur, een vorderingsstaat of een pv van oplevering wordt niet als een saldofactuur beschouwd.

6. DOCUMENTEN DIE BIJ DE AANVRAAGFORMULIEREN MOETEN WORDEN GEVOEGD

Steunbelofteaanvraag:

- Wanneer het een eerste subsidieaanvraag betreft bij Leefmilieu Brussel of bij verandering van rekeningnummer, een **bankattest** dat bevestigt dat het rekeningnummer toebehoort aan de houder.
- Het "**De minimis**"-formulier voor de organisaties die eraan onderworpen zijn.
- De **quickscan** van de coach van de partnerfederatie of een door de coach goedgekeurde energieaudit of -studie
- Een kopie van de gedetailleerde, door de aannemer (in naam van de aanvrager) ondertekende **prijsopgave**. Hieruit blijkt duidelijk:
  - o de verdeling van de posten voor werken, diensten
  - o de voorbereidende werken
  - o de bijbehorende bedragen.
  - o Een prijsopgave met een algemeen bedrag dat betrekking heeft op meerdere posten zonder verdere details wordt niet in aanmerking genomen.
- Indien beschikbaar of vereist in de technische voorwaarden: een **audit**, een **technisch document** en/of een **installatieschema**.
- Voor werken die de goedkeuring van de mede-eigendom vereisen, de **vergadernotulen** met daarin het type, de reden voor en de goedkeuring van de uitgave
- In het geval van een gezamenlijke aankoop, een **tabel van de aandeelsverhouding** waarop de uitgave betrekking heeft

Betalingsaanvraag:

- Een kopie van de gedetailleerde **facturen** (met dezelfde posten en gegevens als in de vooraf opgestelde prijsopgave)
- De **betalingsbewijzen**
- **Foto's** van de uitgevoerde installaties die een totaalbeeld geven

7. UITVOERING VAN DE WERKEN

Alle werken die in aanmerking komen voor investeringssteun moeten volledig worden uitgevoerd door een aannemer die ingeschreven is bij Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) en die een btw-nummer en gereguleerde toegang tot het beroep heeft³.

Zelf uitvoeren van de in aanmerking komende werken, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten. Een factuur, opgesteld door de aannemer zelf, kan bijgevolg niet in rekening worden gebracht.

Als u wilt weten of uw ondernemer voldoet aan de voorwaarden voor toekenning van investeringssteun:

- Raadpleeg voor België: <https://economie.fgov.be/nl>
- Raadpleeg voor Europa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/vies/vieshome.do?locale=nl

8. TECHNISCHE VOORWAARDEN

Het doel van het project is om het energieverbruik van de organisaties voor hun gebouw(en) te verminderen.

Sommige posten, die hieronder worden beschreven, zijn onderworpen aan specifieke voorwaarden.

In geen enkel geval ontslaat de toekenning van investeringssteun de begunstigde van de verplichting om zo nodig de geldende stedenbouwkundige voorschriften, regelgeving en wetgeving na te leven.

8.1. ENERGIEMONITORING

Energiemonitoring heeft betrekking op investeringen in monitoringapparatuur in het kader van een begeleid beheer. Dit houdt de toevoeging of vervanging in van meet-, beheer-, controle- en regelapparatuur die bedoeld is om de energie-efficiëntie te verbeteren.

8.2. LUCHTDICHTHEID

Het gaat om ingrepen aan de gevels van het gebouw die de luchtdichtheid aanzienlijk verbeteren door vastgestelde lekkages dicht te maken. De post kan bestaan uit: het afdichten van de omtrek van ramen, de omtrek van leidingen, het aanbrengen van luchtdichte membranen en/of afwerkingspleister op wanden waarvan werd vastgesteld dat ze luchtdoorlatend zijn, bij een minimale dikte van 1,5 cm.

8.3. ISOLATIE

Het gaat om duurzame werken om de isolatie van de afsluitende gevels van gebouwen of de isolatie van vloeistofleidingen, warmwateropslagsystemen enz. te optimaliseren, waardoor de algemene thermische isolatie van het gebouw aanzienlijk wordt verbeterd.

a. Isolatie van warmwaterleidingen

Werken die in aanmerking komen

Alle werken voor het aanbrengen van (warmte)isolatie op leidingen, kleppen, pompen, flenzen en bochten in verwarmings- en warmwatersystemen komen in aanmerking voor investeringssteun.

Technische voorwaarden

1. Alleen bestaande collectieve installaties
2. Indien EPB-conformiteit vereist is, moet de dikte van de isolatie voldoen aan de EPB-eisen voor technische installaties

³Koninklijk besluit van 27 februari 2007 betreffende de beroepsbekwaamheid voor de uitoefening van zelfstandige activiteiten van het bouwvak en van de elektrotechniek, alsook van de algemene aanneming

3. Isolatie van kleppen, pompen, bochten, alle toebehoren in het algemeen: minstens conform de NBN D30-041-norm

b. Isolatie bij toegang van gebouwen

Heteluchtgordijnen en soortgelijke systemen komen niet in aanmerking voor investeringssteun.

8.4. COLLECTIEVE EN INDUSTRIËLE VOORZIENINGEN

Deze post omvat de vervanging van materiaal bestemd voor keukens en collectieve functies door toestellen met REG, uitgerust met beheerfuncties en met warmterecuperatie.

De materialen en toestellen worden daarbij één voor één vervangen. De oude apparatuur kan niet worden bewaard omdat anders het energieverbruik dreigt toe te nemen.

De aanbevolen vermindering van het elektriciteitsverbruik is 15%.

Voor afzuigkappen is de aanbevolen vermindering van warmteverliezen door ventilatie 50%.

Koelkasten, diepvriezers en koelinstallaties moeten aan de volgende minimumvoorwaarden beantwoorden:

- het materiaal is conform de Europese ecodesign-richtlijn
- CE-, CEN-gelabeld zijn en in voorkomend geval een energielabel dragen. In dat laatste geval moet het minimaal om het A-niveau gaan
- een uitrusting van meer dan 10 jaar vervangen

8.5. WARMTE

Deze post heeft tot doel de energie-efficiëntie van warmteproductie-installaties te verbeteren.

De aanbevolen vermindering van het energieverbruik is minstens 10% voor regeling/optimalisatie.

8.6. KOUDE

Het doel is om de afdichting van koelruimten of koelinstallaties te verbeteren.

De aanbevolen vermindering van het energieverbruik is minstens 25%.

8.7. KLIMAATREGELING EN KOELING

a. Algemeen

Deze post heeft tot doel de energie-efficiëntie van koudeproductie-installaties te verbeteren.

De aanbevolen energiebesparing is minstens 10% voor regeling/optimalisatie.

De vervanging van een airconditioningsysteem door een ander nieuw systeem komt niet in aanmerking voor steun.

b. Buitenzonwering

Werken die in aanmerking komen

Het aanbrengen van externe bescherming op alle beglaasde openingen van het gebouw, met uitzondering van noordelijk, noordwestelijk en noordoostelijk gerichte beglaasde openingen.

Werken of investeringen die in aanmerking komen om het maximale steunbedrag te bepalen, zijn:

- De levering, werkuren en plaatsing van in aanmerking komende buitenzonwering (rolluiken, jaloezieën, zonnetenten enz.)
- De levering, werkuren en plaatsing van bedieningssystemen.

De verschillende posten moeten op de saldfactuur worden uitgesplitst. Bij een globale factuur voegt de aanvrager de gedetailleerde prijsopgave toe, zodat de verschillende kostenposten kunnen worden onderscheiden.

Technische voorwaarden

1. De zontoetredingsfactor (g) van de zonwering moet $\leq 0,3$, wat betekent dat maximaal 30% van de zonne-energie in de ruimte kan doordringen.

In het geval van vaste architecturale elementen, waarvan het doel is om schaduw te geven op een beglaasde oppervlakte, moet een deskundige schaduwstudie met simulatie van de directe omgeving op 15 mei 's middags (wanneer de zon hoog staat) bij de aanvraag worden gevoegd.

2. Luiken komen in aanmerking voor investeringssteun.

3. Komen niet in aanmerking voor investeringssteun:

- balkons die aan de gevel zijn bevestigd (aanwezigheid van koudebruggen)
- folie die op ramen wordt geplakt

Laatste tips

Het kan interessant zijn om deze steun te combineren met het gebruik van superisolerende beglazing, waarvoor een **premie B4** kan worden verkregen.

8.8 VERLICHTING

Werken die in aanmerking komen

a. De volledige of gedeeltelijke vernieuwing van de verlichtingsinstallatie om een beter comfort te garanderen (naleving van de ARAB-normen) en tegelijkertijd het energieverbruik voor verlichting fors te verminderen. Het moet gaan om een volledige vervanging van het verlichtingstoestel, dus zowel armatuur, lichtbron (gloeilamp, TL-lamp, LED enz.) als eventuele hulpmiddelen.

b. Voorzieningen voor het beheer van de elektrische verlichtingsinstallaties, zoals

- tijdschakelaar, eventueel in combinatie met aanwezigheidsmelders, zowel in de ruimten zelf als in doorgangen en in de toiletten
- "On/Off"-regeling of continue aanpassing van de lichtstroom aan de natuurlijke verlichting van de ruimte; dubbele ontsteking die een vermindering van verlichting mogelijk maakt (met 30 tot 50%).

Werken en studies die in aanmerking komen om het maximale steunbedrag te bepalen, zijn:

- De levering en installatie van uitsluitend nieuwe verlichtingsarmaturen en/of beheerssystemen.

Werken en studies die niet in aanmerking komen om het maximale steunbedrag te bepalen, zijn:

- de ontmanteling en afvoer van de oude installatie
- de eventuele bedrading en toebehoren
- de afwerking en decoratie.

De verschillende posten moeten op de saldfactuur worden uitgesplitst. Bij een globale factuur voegt de aanvrager de gedetailleerde prijsopgave toe, zodat de verschillende kostenposten kunnen worden onderscheiden.

Technische voorwaarden

§1. In alle gevallen

Er zal alleen steun worden toegekend voor projecten waarvoor een **energiebesparing van minstens 30%** ten opzichte van de bestaande installatie kan worden aangetoond. De besparing dient **verplicht** te worden aangetoond door middel van een **verlichtingsaudit** (volgens de eisen van premie A1) OF een deskundige **dimensioneringsstudie** van de geplande installatie. Die dimensioneringsstudie moet minstens de volgende elementen bevatten:

- a. de technische kenmerken van de installatie
- b. de energiebehoeften die door de investering moeten worden gedekt en het werkelijke verbruik vóór de investering
- c. de technische berekeningen m.b.t. dimensionering van de investering en de gebruikte referentiewaarden
- d. een raming van de energiebesparing(en)

§2. Bij vernieuwing van verlichtingstoestellen

1. De dimensioneringsstudie of de audit moet minstens de volgende elementen omvatten:
  - a. de oppervlakte van de betrokken ruimten (m²);
  - b. het bestaande vermogen van de verlichtingsinstallatie;
  - c. het geschatte aantal uren dat de installatie jaarlijks in bedrijf is;
  - d. de nieuwe verlichting en de bestaande verlichting die behouden blijft;
  - e. het gemiddelde verlichtingsniveau in de ruimte, uitgedrukt in lux;
  - f. het nieuwe vermogen van de verlichtingsinstallatie in W/m² per 100 Lux en het totale geïnstalleerde vermogen;
  - g. een fotometrische studie
2. De verlichting moet voldoen aan de geldende Belgische normen.
3. Het geïnstalleerde vermogen mag na de werken niet groter zijn:
  - a. 2 W/m² per 100 lux in sporthallen, zwembaden en werkplaatsen;
  - b. 1,8 W/m² per 100 lux in kantoren en schoolgebouwen;
  - c. 2 W/m² per 100 lux in ziekenhuisruimten;
  - d. tussen 2 W/m² per 100 lux in een lage en brede gang (min. 30 m x 2 m x 2 m x 2,8 m) en 6 W/m² per 100 lux in een hoge en smalle gang (min. 30 m x 1 m x 3,5 m);
  - e. 1,8 W/m² per 100 lux in parkeergarages.
4. Het gemiddelde verlichtingsniveau mag na veroudering niet meer dan 20% boven het voorgeschreven niveau van de NBN EN 12464-1-norm liggen (NBN EN 12193 voor sportvoorzieningen).
5. Het geïnstalleerde materiaal moet voldoen aan de ENEC-normen (European norms for electrical certification) of gelijkwaardig.
6. Verlichtingstoestellen die bestemd zijn voor het gebruik van TL-lampen of spaarlampen worden uitgerust met elektronische HF-ballasten.

8.9 GROENDAK

Werken die in aanmerking komen

- Een **intensief** groendak (of daktuin) is een dak dat als volwaardige groene ruimte is ingericht en waarvan de begroeiing bestaat uit gras met planten, bloemen, heesters enz. Het vereist een speciaal ontwerp, zowel voor het dak als voor de draagstructuur, omdat hierop een dikke laag aarde wordt aangebracht.
- Een **extensief** groendak (of vegetatiedak) bestaat uit een kruidlaag, met bijvoorbeeld sedum of mos, waarvoor slechts een dunne laag aarde nodig is. Dit soort groendak kan dus ook op een bestaand gebouw worden aangelegd.
- De werken of investeringen die in aanmerking komen om het maximumbedrag van de steun te bepalen, zijn de levering, werkuren en plaatsing van alleen het groendak, met inbegrip van de aanplantingswerken;
- De werken of investeringen die niet in aanmerking komen om het maximumbedrag van de steun te bepalen, zijn de levering, werkuren en plaatsing van de isolatie

Technische voorwaarden

1. Dakhelling: maximaal 30°.
2. Het dak moet geïsoleerd zijn (of deel uitmaken van een isolatieproject) en voldoen aan de volgende criteria: de warmteweerstandscoefficiënt R van het isolatiemateriaal op het dak (bestaand of nieuw) moet $\geq 4,00 \text{ m}^2\text{K/W}$. Deze eis is niet van toepassing indien het dak waarop de aanvraag betrekking heeft, onverwarmde bijgebouwen zoals een carport, garage enz. bedekt. Voor meer informatie over de berekening van de R-waarde van het isolatiemateriaal, zie premie B1: dakisolatie.
3. Het groendak moet minstens uit de volgende elementen bestaan:
  - a. een afdichtingslaag in perfecte staat
  - b. een membraan dat bestand is tegen het doorschieten van wortels als de afdichtingslaag niet worteldicht is
  - c. een draineermat
  - d. een filterende laag
  - e. een substraatlaag
  - f. zo nodig een verankeringsnet
  - g. de planten zelf
4. Een extensief dak moet een substraatlaag hebben met een dikte van 5 tot 15 cm.
Een intensief dak moet een substraatlaag hebben met een dikte van meer dan 15 cm.
5. De aanvrager van de steun dient zich ervan te vergewissen dat de draagstructuur het extra gewicht kan dragen. Hij verbindt zich ertoe het dak goed te onderhouden om verstopping van regenwaterafvoeren te vermijden.

Laatste tips

Als u uw dak moet isoleren, herinneren we eraan dat de isolatiewerken niet ten koste mogen gaan van een goed ventilatiesysteem.

In sommige gevallen kan het interessant zijn om deze steun te combineren met de isolatie van een dak waarvoor ook een **premie B1** kan worden verkregen.

9. KLACHT INDIENEN

In geval van betwisting van de beslissing van Leefmilieu Brussel overeenkomstig dit hoofdstuk kan de aanvrager of zijn vertegenwoordiger schriftelijk klacht indienen bij Leefmilieu Brussel binnen de dertig dagen na verzending van de beslissing.

Leefmilieu Brussel beschikt over een termijn van dertig dagen na indiening van een klacht om de ontvangst ervan te bevestigen.

Leefmilieu Brussel beschikt over een termijn van zestig dagen na indiening van de klacht om zijn beslissing te herzien en de aanvrager of zijn vertegenwoordiger in kennis te stellen van de redenen daarvoor. Indien Leefmilieu Brussel geen nieuwe beslissing binnen deze termijn meedeelt, wordt de eerste beslissing als bevestigd beschouwd.

10. GELDIGHEID VAN HET DOCUMENT

Dit document is het hele jaar 2019 geldig.

11. PRIVACY EN BESCHERMING VAN PERSOONSGEGEVENS

Uw gegevens worden door Leefmilieu Brussel verwerkt om uw steunaanvraag te kunnen behandelen. Ze worden tevens verwerkt voor statistische doeleinden, waarin geen identificeerbare gegevens kunnen worden gevonden. Ze worden bewaard voor een periode van 10 jaar vanaf de datum van indiening van uw aanvraag.

U kunt toegang tot uw gegevens krijgen, deze wijzigen en verwijderen door contact met ons op te nemen (zie eerste pagina van het formulier). U kunt eveneens contact opnemen met de functionaris voor gegevensbescherming (privacy@leefmilieu.brussels) en, indien nodig, een klacht indienen bij de gegevensbeschermingsautoriteit.

BIJLAGE TABEL

Categorie	In aanmerking komende posten voor werken	Aanbevolen vermindering van het energieverbruik voor deze post
ENERGIEMONITORING		
Investering in monitoringapparatuur in het kader van een begeleid beheer	Meters (elektrische doorstroommeter, doorstroommeter voor sanitair warm water, ...) Vulmeter voor stookolietank Binnentemperatuurvoeler Frequentieregelaar Geïntegreerd technisch beheer Kloksturing	
ISOLATIE		
	Isolatie van leidingen, buizen en kokers Isolatie bij toegang van gebouwen (sas, draaideur) Andere ...	
LUCHTDICHTHEID		
	Aanpassing van de ventilatiesnelheden aan de vraag	
COLLECTIEVE EN INDUSTRIËLE VOORZIENINGEN		
Eén-voor-één vervanging van materiaal bestemd voor keukens en collectieve functies door toestellen met REG, uitgerust met beheerfuncties, met warmterecuperatie	Industriële afzuigkap met elektronische debietregeling Industriële afzuigkap met warmtewisselaar Hoogwaardige industriële vaatwasser	15% van het elektriciteitsgebruik Voor afzuigkappen, 50% van de warmteverliezen door ventilatie
WARMTE		
Regeling/optimalisatie	Trapsgewijze programmering van ketels Hydraulische systeemscheiding Intermitterende programmaregelaar voor verwarming Optimizer voor herintroduktie in collectieve verwarming Hydraulische herbalancering van de installatie Tijdsturing voor hamaminstallaties	≥ 10%
Warmteterugwinning	Warmteterugwinning op een koudegroep voor de productie van sanitair warm water en/of verwarming Terugwinning van thermische energie afkomstig van het datacenter Warmteterugwinning uit bakovens Terugwinning van calorieën uit grijs water	
KOUDE		
Afdichting	Luchtdichtheid van een industriële koelruimte Sluiting van koelvitines bij temperaturen >0 Sluiting van koelvitines bij temperaturen <0	≥ 25%
KLIMAATREGELING EN KOELING		
Regeling/optimalisatie	Regelsysteem op een koudegroep (waardoor een viottende hoge druk mogelijk is) Verdeling van de koeldistributie van het airconditioningsysteem, het distributienetwerk voor gekoeld water of het luchtdistributienetwerk	≥10%
Ventilatie	Natuurlijke of hybride ventilatiesystemen (nightcooling, freecooling) Buitenzonwering Installatie van roosters voor freecooling/nightcooling	
VERLICHTING		
	Volledige of gedeeltelijke vernieuwing van het verlichtingssysteem om het energieverbruik voor verlichting te verminderen. Voorzieningen voor het beheer van de elektrische verlichtingsinstallaties (tijdschakelaar, lichtstroomregeling, dubbele ontsteking)	≥ 30%
GROENDAK		
	Groendak	